

שרת החינוך והעובדות

דן בן-דוד

במאמרה האחרון על מצב מערכת החינוך, ציירה השרה יולי תמיר תמונה עגומה למדי כדי להצדיק תוספת תקציב למשרדה. אך התמונה הכוללת שהתקבלה היתה חמורה הרבה יותר מזו שהתכוונה השרה לצייר.

מדינת ישראל אכן ניצבת מול בעיות ייחודיות שהינן חמורות למדי במישור חברתי ובמישור הבטחוני – ומשרד החינוך אינו היחיד הזקוק לתקציב יוצא דופן כתוצאה מכך. אך כאשר כל משרד זקוק לתוספת יוצאת דופן, אז התוספת כבר אינה יוצאת דופן. במצב כזה, במקום תקציבים יוצאי דופן, דרושים שרים יוצאי דופן הרואים את התמונה הכוללת ולא רק את עולם משרדם הצר.

המאמצים של שר בישראל אינם יכולים להסתכם בהגדלת חלקו בעוגה התקציבית המוגבלת על חשבון צרכים אחרים של החברה. אך לכל אורך מאמרה, השרה לא מצאה לנכון להודות אפילו פעם אחת בכשלים הרבים ובזבוזי הענק במשרדה.

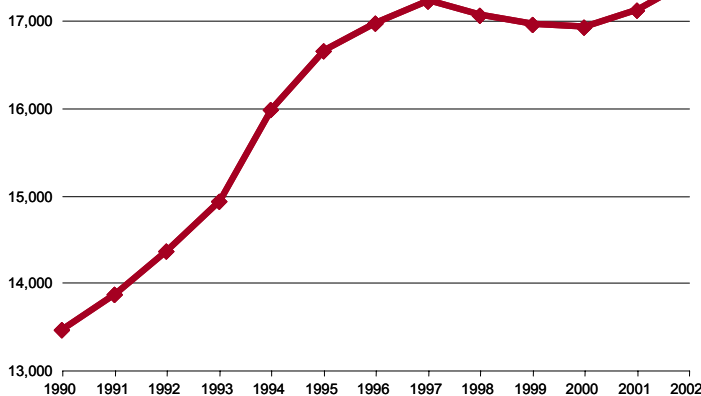
לא פחות בעייתי מכך היא ההתעלמות המוחלטת מהנתונים המראים כי לא חסרים שעות לימוד או מורים בזמן שרמת החינוך שמקבלים התלמידים היא הנמוכה במערב. במקום לנסות להסביר איך יתכן שמורים בישראל מרוויחים כה מעט בהשוואה למורים במדינות אחרות, בזמן שתקציב החינוך אינו נמוך ביחס לאותן מדינות, בחרה השרה בהצגה מעוותת של נתוני התקציב ביחס למדינות אחרות וביחס לעבר.

הצגה זו משקפת אחד משני דברים – ואף אחד מהם הינו מקור לשמחה. או ששרת החינוך באמת אינה מכירה – או אינה מבינה – את הנתונים של משרדה, או שהיא מסלפת אותם ביודעין. במאמריי הקודמים הוצגו נתונים מאותו מקור בינלאומי שאליו הפנתה השרה, כאשר ההבדל בתוצאות נובע מכך שהשרה שכחה לציין או להצדיק מדוע נתוניה לא תוקנו עבור הבדלים ברמת החיים בין ישראל למדינות האחרות.

הוצאה ציבורית לחינוך לתלמיד

בבתי-ספר יסודיים ועל-יסודיים, 1990-2002

הוצאה שוטפת במחירי 2000

מקור: דן בן-דוד, אוניברסיטת תל-אביב
עיבוד נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

אם אין בכך די, לשרה תחושה שההתדרדרות במערכת החינוך היסודית והעל-יסודית נבעה מקיצוצים של מיליארדים בתקציב משרדה. אמנם היו קיצוצים בתקציב המשרד כולו, אך הנתונים המעודכנים ביותר של הלמ"ס, המתייחסים רק לתקציבי החינוך היסודי והעל-יסודי – ולא לשאר הפעילות של משרד החינוך – מספקים תמונה הפוכה לחלוטין מהרושם שניסתה ליצור השרה. כפי שניתן לראות בבירור בגרף, ההוצאה הציבורית (כלומר, ללא הוצאות פרטיות) לתלמיד בבתי הספר היסודיים והעל-יסודיים גדלה באופן משמעותי במהלך השנים – גידול ריאלי של 30% מ-1990. קשה להבין מדוע השרה ממשיכה להתעקש שהסיבה להתדרדרות החינוך היא כספית ולא מבנית/תודעתית בתוך משרדה.

השרה תמיר כותבת שקיימים זרמים שונים במערכת החינוך, עובדה שמייקרת מאוד את תפעולה. אך היא מקבלת זאת כעובדת חיים המחייבת הגדלת תקציבים במקום להצהיר בריש גלי שמבנה זה הינו לוקסוס יקר מדי למדינה עם בעיות חברתיות ובטחוניות כה רבות וחמורות.

העלות האמיתית של הלוקסוס הזה אינה מסתכמת רק בתקציב החינוך. כאשר יותר מ-80% מהגברים החרדים והנשים הערביות אינם עובדים, בזמן שכמחצית מהילדים בכיתה א' שייכים לזרם החינוך החרדי או הערבי, לא צריכים יכולת נבואה מיוחדת כדי להבין איזה עתיד מתבשל היום למדינה במערכת החינוך.

יתכן וההזדמנות לשינוי בגישת השרה מגיע מכיוון לא צפוי. הנסיון של ש"ס "להשוות" תנאים מספק הזדמנות ליולי תמיר. במקום להשתמש בשוויוניות בכל התחומים כאיום על ש"ס לסגת מתביעותיה, היה רצוי שהשרה תמנף את הסוגיה ותחשוף את מכלול המקרים בהם חסר איזון בין הזרמים כדי לעשות צדק פעם אחת ולתמיד. חיסול העיוותים בין הזרמים אינו רק צודק, הוא גם יתרום רבות ליעול המערכת כולה.